

# ŠVAJČIARSKA AKADEMICKÁ PROFESIONALITA A ČESKÝ AKADEMICKÝ AKTIVIZMUS

# SWISS ACADEMIC PROFESSIONALISM AND CZECH ACADEMIC ACTIVISM

Maria Topolčanská

Akokoľvek je už i fakt, že o knihe vychádza recenzia prejavom záujmu a výberom toho, o čom má zmysel písať, tak žáner recenzie zborníka textov ma vždy prinúti najskôr k istej skepse.

Sú knihy ako zborníky textov o architektúre vôbec na čítanie? Nie sú len predmetom budúcich archívnych prieskumov? Je ich čitateľská obec tou architektonickou alebo má bohatšie, než úzko odborné zloženie? Táto kniha je na čítanie, na pozorné čítanie. Je hybridná, nemá pevný žáner. Je záznamom podstatnej udalosti na českej architektonickej scéne posledných piatich rokov, ktorá by inak, bez média publikácie, mohla zapadnúť: v rámci dvoch fiktívnych semestrov sa odborná i širšia verejnosť stala svedkom toho, čo sa programovo nedeje ani na kľúčových verejných školách architektúry v Čechách a na Slovensku. Dlhodobý projekt pravidelných verejných vystúpení hosťujúcich pedagógov Fakulty architektúry ETH v Zürichu prednášajúcich v Prahe.

Podstatou významu publikácie nie je ani tak švajčiarsko-česká inšpirácia naznačená v názve. Kultúrnou zrážkou – teda paradoxom viac než inšpiráciou – týchto dvoch svetov je, že takýto intenzívny prenos akademickej profesionality verejnej školy architektúry zo Švajčiarska sa nedeje v spolupráci s českými školami architektúry, ale prostredníctvom akademickeho aktivizmu nevelkého, ale podstatného pražského spolku Kruh. A teda v dobrom zmysle slova v amatérskych podmienkach. Je preto logické, že prenos opačným smerom nedáva zatiaľ veľmi zmysel. Aktivistický export z prostredia nezrelých architektonických diskurzov akademickej českej scény na pôdu prestížnej švajčiarskej školy nemôže byť inšpiráciou, len epizódou.

Kruh je od roku 2000 aktérom mnohého lokálneho diania na hrane architektonickej scény s tou širšou, kultúrnou scénou. Dlhoo, pomaly a konzistentne rozvíja svoj

program – rozšíriť spoločenský okruh, v ktorom má architektúra impakt, svoje publikum.

Špecifikom Kruhu je centrálna rola editorky a zakladateľky architektky Marcely Steinbachovej, ktorá s úzkym tímom vedie edičnú radu zborníkov vydávaných nepravidelne, ale konzekventne vždy v cykloch ukončených prednáškových projektov. Ako celok drží séria zborníkov pohromade. Nielen zámerne priveľkým formátom mäkkého zošita rozmeru A3 trčí z produkcie českej publikačnej kultúry v oblasti vzdelávania v architektúre. Spája ju jednoduchá schematickosť, akou sa zber intelektuálnej úrody z dvojročných až trojročných projektov dostáva do formy veľkej knihy. Stroho, bez veľkých analytických úvodov, esejí či komentárov zostavovateľov, ktoré by jednotlivých autorov vo výbere hlbšie uvádzali alebo dávali do vzájomného vzťahu. Názov publikácie vždy obsahuje lakonický pojem „Texty o architektúre“, a roky, medzi ktorými sa časozber publikovaných textov nahromadil, tentoraz 2014 – 2015.<sup>1</sup> Tematickým kľúčom sú najčastejšie rôzne identity: národných scén (napríklad „Texty o architektúre 2010 – 2013 CZ/NL/FR/AT“), alebo práve prebiehajúci prednáškový cyklus „Ženy v architektúre“. Tam, kde je zborník editorsky až kurátorsky vedený pevnejšie, je výstup celistvejším príspevkom k súčasnej diskusii o architektúre. Volnejšie zostavené zborníky rozhovorov sa dajú čítať väčšinou ako archívy nedávnej a súčasnej orálnej histórie. Naopak, aktuálna publikácia je zatiaľ najambicióznym krokom postaviť zborník najmä na silných teoretických textoch a len ich ilustrovať epizódami rozhovorov.

V projekte spolupráce Kruhu s Fakultou architektúry ETH sa navyše prítomnosť hostí nekončila len jednou večernou prednáškou, ale spravidla presahovala do programu ďalšieho dňa, keď verejný formát vystriedala uzavretá diskusia s pozvanými pedagógmi lokálnych

škôl architektúry. Prepis týchto konverzácií v publikácii síce nie je, aj tie však boli v pravom zmysle slova konfrontáciou, dôvodom vysvetlovať, ako sa učí architektúra v oboch kontextoch. Rola učiteľa ako verejného intelektuála v týchto rozdielnych situáciách by bola témou na samostatnú kapitolu, ak nie publikáciu.

Jazyk, ktorým sa názov plne česko-anglicky bilingválnej publikácie prekladá do češtiny, „*Anthology of Lectures and Interviews*“, odkazuje na posun v ambícii, ktorý v tejto časti knižnej série Kruhu nastáva. Od voľnejšej kompilácie textov k antológii, ktorou však úplne nie je. Výber autorov nie je zostavovateľkami presnejšie na úvod každej kapitoly – autorského textu či rozhovoru – daný do súvislostí, len logicky vychádza z dramaturgie celého prednáškového projektu. Rozhovory, teda otázky, sa priamo nevzťahujú na teoretické témy formulované pedagógmi ETH v ich teoretických textoch, väčšinou sú vedené biograficky a všeobecnejšie až časopisecky. Rozhovory ako súčasť knihy sú však podstatným „mäkkým“ žánrom v kontraste s precízne formulovanými odbornými textami autorov s rôzne vysokým prahom čitateľnosti akademického jazyka vo forme esejí. Rôzne čítanie umožňuje zámerne neakademická esej Toma Emmersona „*Přirozený dizajn*“, iný formát odborného textu s bohatými poznámkami pod čiarou napríklad esej Fabia Gramazzia „*Oživená konstrukce: radikální konfrontace dat a přirozenosti*“.

Ostatný zborník najviac nadväzuje na pevne tematicky a editorsky vedenú publikáciu „*Texty o architektuře 2006 – 2009 Matadoři – Junioři*“, ktorú s Marcelou Steinbachovou editovali Karolína Jirkalová a Eva Novotná. Už vtedy zmysel aktuálne vydanej knihy predznamenáva v jednom z rozhovorov architekt, profesor ETH a začiatkom deväťdesiatych rokov aj Fakulty architektúry ČVUT v Prahe, Miroslav Šik:

„*Já myslím, a bude to znít trochu provokativně, že profesor musí být především tendenční. Že musí být vyhraněný, a nejen vyhraněný, musí se odlišovat od ostatních. To, co říká, musí být pojmenovatelné, pedagogicky ještě více než v praxi.*“<sup>2</sup>

Komu by čítanie zborníka mohlo priniesť najväčšiu satisfakciu a aj istý návod sú preto práve učiteľa českých a slovenských škôl architektúry a ich súčasní študenti. Profesionalita tunajšieho akademického prostredia stráda bez pevného ukotvenia sa v diskurzoch, ktorými západná architektonická kultúra prešla od prelomového roku 1968 cez krízu disciplíny v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch. Nemáme schopnosť pomenovať svoju intelektuálnu pozíciu, argumentovať a konkretizovať ju v konverzácií. Ako profesionálni architekti-pedagógovia nevyjadrujeme často, ak vôbec vyjadrujeme, teoreticky svoje odborné postoje. Pritom, ako stručne odvetil v interview teoretik architektúry Laurent Stalder: architektonická prax, výskum aj učenie sú predsa našimi nástrojmi na uvažovanie o architektúre.

Zotrvať v skepse o čítaní ako hlavnom celi architektonických zborníkov miestami napomáha aj realita súčasných českých a slovenských scén, v ktorých sa málokedy architektonická obec vzťahuje k tomu, či má architekt – nielen teoretik či historik – čo povedať, či má svoj vlastný diskurz. Táto publikácia predstavuje trinásť autorov sebavedomo formulujúcich svoje metódy práce – v architektonickej, teoretickej a pedagogickej praxi – formou excelentných prednášok, esejí a rozhovorov. Veľmi presne teda poukazuje na to, čo dlhodobo vytvára zúriššú školu architektúry a jej prestíž. Je to takmer povinné čítanie.<sup>3</sup>

#### TEXTY O ARCHITEKTUŘE 2014 – 2015: ŠVÝCARSKO – ČESKÉ INSPIRACE

TEXTS ABOUT ARCHITECTURE  
2014 – 2015: SWISS – CZECH  
INSPIRATIONS

Praha, Kruh 2015. 192 s.  
ISBN 978-80-903218-6-1

<sup>1</sup> Kruh: Texty o architektuře 01/02;  
Texty o architektuře 2010 – 2013  
CZ/NL/FR/AT.

<sup>2</sup> JIRKALOVÁ, Karolína: Byl jsem importovaný. Dialog Michala Kuzemského s Miroslavem Šikem. In: Matadoři, junioři / texty o architektuře 2006 – 2009. Kruh 2010, s. 36.

<sup>3</sup> Vedúca editorka: Marcela Steinbachová, editorka: Petra Čechová, autori: Adam Caruso, Andrea Deplazes, Tom Emerson, Fabio Gramazio, Vesna Jovanović, Christian Kerez, Toni Kotnik, Ákos Morávanszky, Laurent Stalder, Joseph Schwartz, Martino Tattara, Philip Ursprung, Günther Vogt